СЕРІЯ «Державне управління вищою освітою»

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2020-4\(4\)-184-196](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2020-4(4)-184-196)

УДК 351.851

Бестюк Андрій Іванович, начальник відділу підготовки у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти – заступник начальника управління доктрин та індивідуальної підготовки, Головне управління доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України, 03168, м. Київ-168, Повітрофлотський проспект, 6, тел.: (066)-630-81-45; e-mail: bestuk@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0001-7646-1821>

Довгань Валерій Іванович, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, 280013, м. Хмельницький, вул. Шевченка, 46, тел.: (067)-960-13-45, e-mail: valeriy_dovgan@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5435-5451>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена питанням нормативно-правового регулювання управління системою вищої освіти в Україні. Підкреслено, що нормативно-правове регулювання управління системою вищої військової освіти в Україні необхідно розглядати з позицій юридичного та управлінського аспектів. При цьому з юридичного боку йде мова про ефективність та наявність нормативно-правового масиву регулюючий, вплив якого спрямовано на суспільні відносини функціонування механізму вищої військової освіти. Зазначено, що створення єдиного, цілісного механізму правового регулювання діяльності військового вишу має спиратися на базу вже сформованих і ефективно діючих правових інститутів вітчизняного освітнього законодавства з тим, щоб забезпечити комплексне і системне регулювання відносин у сфері військової освіти. Наголошено, що свого нормативно-правового закріплення у законодавчих актах вимагає система правових засад (принципів) здійснення управління системою вищої військової освіти в Україні. Такі принципи мають знаходити своє закріплення, як у Стратегії воєнної безпеки України, так у діючому законодавстві про освіту. До числа таких

засад вищої військової освіти ми пропонуємо віднести: задоволення потреби військового спеціаліста, як особистості в інтелектуальному, культурному і моральному розвитку, отримання вищої освіти та кваліфікації відповідно до встановлених освітніх стандартів; задоволення потреб військових частин України в кваліфікованих фахівцях з вищою освітою та науково-педагогічних кадрах, вищої кваліфікації для системи професійної підготовки кадрів; організація і проведення фундаментальних, пошукових і прикладних наукових досліджень та інших науково-технічних, дослідно-конструкторських робіт за основними напрямками діяльності органів Збройних Сил України, в тому числі з проблем освіти; ефективна перепідготовка та підвищення кваліфікації викладачів і фахівців органів Збройних Сил України; використання передового досвіду та стандартів країн НАТО з одночасним збереженням кращих традицій вітчизняної військової школи; поступове відокремлення суто військової освіти від цивільної з поширенням у цивільних навчальних закладах освітніх програм «подвійного» призначення з одночасним запровадженням для їх студентів можливості військової підготовки як офіцерів «запасу».

Ключові слова: військова освіта, вища освіта, нормативно-правове регулювання, засади вищої військової освіти.

Bestiuk Andriy Ivanovych, Head of the Training Department in Higher Military Educational Institutions and Military Educational Subdivisions of Higher Education Institutions - Deputy Head of the Doctrines and Individual Training Department, Main Department of Doctrines and Training of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine, 03168, Kyiv-168, Povitroflotskyi Avenue, 6, tel .: (066) -630-81-45; e-mail: bestuk@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0001-7646-1821>

Dovhan Valeriy Ivanovych, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Senior Researcher of the Research Department, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytsky, 280013, Khmelnytsky, st. Shevchenka, 46, tel .: (067) 960-13-45, e-mail: valeriy_dovgan@ukr.net, [https // orcid.org / 0000-0002-5435-5451](https://orcid.org/0000-0002-5435-5451)

REGULATORY REGULATION OF MANAGEMENT OF THE SYSTEM OF HIGHER MILITARY EDUCATION IN UKRAINE

Abstract. The article is devoted to the issues of normative-legal regulation of the management of the higher education system in Ukraine. It is emphasized that the legal regulation of the management of the system of higher military education in Ukraine

should be considered from the standpoint of legal and managerial aspects. At the same time, from the legal point of view, we are talking about the efficiency and existence of a regulatory array of regulations, the impact of which is aimed at public relations and the functioning of the mechanism of higher military education. It is noted that the creation of a single, integrated mechanism of legal regulation of military universities should be based on the already established and effective legal institutions of domestic educational legislation in order to ensure comprehensive and systematic regulation of relations in the field of military education. It is emphasized that the system of legal bases (principles) of management of the system of higher military education in Ukraine requires the normative-legal fixing in legislative acts. Such principles should be enshrined both in the Military Security Strategy of Ukraine and in the current legislation on education. Among such principles of higher military education we propose to include: meeting the needs of a military specialist as a person in intellectual, cultural and moral development, obtaining higher education and qualifications in accordance with established educational standards; meeting the needs of military units of Ukraine in qualified specialists with higher education and scientific and pedagogical staff, higher qualifications for the system of professional training; organization and carrying out of fundamental, exploratory and applied scientific researches and other scientific and technical, research and development works on the basic directions of activity of bodies of the Armed Forces of Ukraine, including on problems of education; effective retraining and advanced training of teachers and specialists of the Armed Forces of Ukraine; use of best practices and standards of NATO countries while preserving the best traditions of the domestic military school; gradual separation of purely military education from civilian education with the spread of "dual-purpose" educational programs in civilian educational institutions with the simultaneous introduction of the possibility of military training for their students as "reserve" officers.

Key words: military education, higher education, normative-legal regulation, principles of higher military education.

Постановка проблеми. Сучасні трансформації системи військової професійної освіти в Україні супроводжуються сьогодні зміною традиційних і появою нових способів і механізмів правового впливу на діяльність військових навчальних закладів. Разом з тим, специфіка правосуб'єктності військових навчальних закладів зумовлює не тільки особливий правовий статус їх діяльності, а й специфічне положення в освітньому просторі держави і структуру власних органів управління.

Теоретико-правове осмислення адекватного раціонального поєднання суспільних, групових і особистих інтересів при визначенні цивільної правосуб'єктності військового навчального закладу в їх законодавчому

закріпленні виступає значущою проблемою розвитку науки державного управління в цілому і реформування військової освіти зокрема. Військово-навчальні заклади є невід'ємним суб'єктом державного механізму забезпечення обороноздатності, а регулювання їх відносин з державою, суспільством і громадянами завжди здійснюються нормами Конституції та національного законодавства.

Нормативно-правове регулювання управління системою вищої військової освіти в Україні необхідно розглядати з позицій юридичного та управлінського аспектів. З юридичного боку йде мова про ефективність та наявність нормативно-правового масиву регулюючий, вплив якого спрямовано на суспільні відносини функціонування механізму вищої військової освіти.

Сучасна освітня система виникає та розвивається як система відкритого, гнучкого, індивідуалізованого, безперервного освітнього процесу, що триватиме все свідоме життя людини. Повною мірою зазначене є властивим і для освіти військової. Важливою характерною рисою нової освітньої системи і процесів її становлення є глобальність, тобто світовий характер з притаманними глибинними процесами. Ця риса відображає наявність інтеграційних процесів в сучасному світі, інтенсивних взаємодій між державами в різних сферах суспільного життя.

Існують різні шляхи інтернаціоналізації, глобалізації освіти, у тому числі й військової. Однак найбільш перспективний з них - створення освітньої системи на базі глобальної інформаційної інфраструктури, яка розвивається в процесі переходу до інформаційного суспільства. Правове забезпечення модернізації системи військової освіти в Україні відзначається істотним імперативним впливом на всю діяльність вищих військових закладів професійної освіти, інтегруючи їх в єдиний освітній простір українського суспільства і підвищуючи вимоги до рівня і якості підготовки кадрів, оновлюючи і істотно зміцнюючи їх традиційний правовий статус.

Створення єдиного, цілісного механізму правового регулювання діяльності військового закладу вищої освіти має спиратися на базу вже сформованих і ефективно діючих правових інститутів вітчизняного освітнього законодавства з тим, щоб забезпечити комплексне і системне регулювання відносин у сфері військової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-практичні питання дослідження державної політики у військовій сфері знайшли своє відображення в дослідженнях таких вчених як: О.М. Бандурки, І.І. Гавради, І.М. Іллінського, Д. Кілпатріка, Л. Пала, В.Д. Попова, В.Ф. Халіпова та інших. В роботах Д. Бахраха, В. Гейця, О. Гриценко, О. Дегтяра, Э. Дюркгейма, Л. Шевченко, Е. Лібанової, М. Маркова, А. Чернеги та інших описано систему освіти та механізм впливу на неї держави. Разом з тим, питання вищої військової освіти

належна увага не приділялась.

Мета статті – аналіз перспектив удосконалення Нормативно-правового регулювання управління системою вищої військової освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Необхідність врахування військовими вузами інтересів держави для забезпечення обороноздатності, з одного боку, та сучасних трендів щодо розвитку індивідуальних творчих якостей, ініціативного підходу до освоєння знань, навичок роботи в науковій та професійній сферах, забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії, з іншого, продиктована зміною правового положення учасників академічної спільноти.

У цьому контексті ми бачимо вже активний вплив приватно-правових відносин. У кінцевому рахунку вибір військового вузу є особистим правом абітурієнта, а навчання у ньому відповідним правом курсанта (з врахуванням його особливого стану викликаного прийняттям військової присяги). Водночас, практика сучасних військових конфліктів демонструє необхідність збереження «особливої режимності» правового регулювання військових освітніх закладів.

Актуальність дослідження нормативно-правового забезпечення, що визначає правові засади організації та здійснення освітньої діяльності вищих військових навчальних закладів обумовлюється наступним. По-перше, належний рівень правового регулювання впливає на ефективність організації освітньої діяльності вищих військових навчальних закладів, сприяє забезпеченню публічних інтересів та прав громадян. По-друге, динамічний розвиток суспільних відносин у нашій державі, економічний стан та події на сході України, що призводять до постійного збільшення «викликів» для вищих військових навчальних закладів, а, отже, правові норми в цій сфері повинні бути спрямовані на те, щоб коригувати організаційно-правові та оперативні заходи підготовки фахівців відповідно до вимог сьогодення.

Нормативно-правові акти, що визначають порядок діяльності вищих військових навчальних закладів, складають правові засади здійснення забезпечення підготовки військових спеціалістів. При цьому правові засади – це «правова основа», джерело, на ґрунті якого будуються різні види діяльності, що стосуються організації діяльності вищих військових навчальних закладів. У нашому розумінні означені правові засади виступають як вихідні, фундаментальні положення діяльності у сфері організації забезпечення діяльності вищих військових навчальних закладів.

Дослідження правових актів національного законодавства дозволило нам виділити такі рівні правового регулювання організації забезпечення діяльності вищих військових навчальних закладів: *конституційно-законодавчий, міжнародний, підзаконний та відомчий*. Це формує чітку ієрархію нормативно-правових актів, формує логічний порядок та є підставою для узгодження

нормативно-правових актів: як певну обов'язковість акта взагалі, так і пріоритетність його щодо іншого.

Найвищий ступінь такої пріоритетності характеризується верховенством таких видів нормативно-правових актів, як Конституція України, закони; проявляється у їх спроможності впливати та безпосередньо регулювати суспільні відносини. Класифікація нормативно-правових актів за юридичною силою має теоретичне та практичне значення, оскільки забезпечує більш повне усвідомлення правової природи відповідного акта, його ознаки, призначення.

Юридична сила нормативно-правового акта – специфічна властивість мати суворо означене місце серед інших нормативно-правових актів, дотримуватися встановленої субординації. Зазвичай юридична сила акта залежить за формальною обов'язковістю від рівня та обсягу повноважень органу, який видає (приймає) цей акт, тобто суб'єкта нормотворчої роботи. Юридична сила нормативно-правових актів визначається Конституцією України і Законом про нормативні акти

Отже, *конституційно-законодавчу базу організації забезпечення діяльності вищих військових навчальних закладів становлять Конституція України, Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145; Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» 25 березня 1992 року № 2232-XII [1]; Закон України «Про Службу безпеки України»; Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII; Закон України «Про інформацію», Закон України «Про державну таємницю». Зазначені законодавчі акти визначає основні завдання і принципи військової освіти, його структуру, систему спеціальних органів управління військово-професійною освітою. Специфіка відносин у сфері військової освіти відбивається в регулюючих ці відносини законодавчих актах, які складають основу норм права. Регулювання базису соціальних відносин в правовій державі в першу чергу висловлюють норми Конституції України.*

В даний час у сфері військової освіти діє також ряд законодавчих положень підзаконних нормативно-правових актів організаційного спрямування. Центральне місце при цьому належить Положенню про вищі військові навчальні заклади, яке включає в себе наступні складові елементи: положення щодо управління навчальним закладом; учасники освітнього процесу (їх права та обов'язки); фінансово-економічні відносини в діяльності навчального закладу; міжнародне співробітництво; контроль за діяльністю навчального закладу

Водночас, для військових університетів, академій, інститутів — це також провадження наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в інтересах Збройних Сил та інших складових сектору безпеки і оборони України шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників

освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, використання отриманих результатів в освітньому процесі.

Рівні вищої освіти військового навчального закладу відрізняються від цивільного тим, що навчальний заклад здійснює підготовку військових фахівців за відповідними освітніми чи науковими програмами на рівнях вищої та військової освіти (тактичний, оперативний, стратегічний) з присудженням відповідного ступеня вищої освіти [2].

Організаційна структура та чисельність особового складу навчальних закладів визначаються їх штатами (штатними розписами). Також, окремо наголошено, що організаційна структура, чисельність особового складу, порядок фінансування та особливості організації освітнього процесу у навчальних закладах розвідувальних органів визначаються актами розвідувальних органів України, якщо інше не передбачено законодавством.

Державний нагляд (контроль) за дотриманням навчальними закладами вимог законодавства у сфері освіти і науки та стандартів освітньої діяльності здійснює МОН, контроль за фінансово-господарською діяльністю, за дотриманням статуту навчальними закладами здійснює державний орган, до сфери управління якого належать навчальні заклади.

Окрему сферу підзаконного нормативно-правового регулювання діяльності вищих військових навчальних закладів становлять нормативні акти МОН загальної дії.

Принагідно необхідно наголосити, що окремі положення таких нормативно-правових актів, особливо у частині здійснення ліцензування освітньої діяльності абсолютно не враховують необхідність обмеження відкритого доступу до окремої інформації, яка стосується діяльності навчального закладу військового спрямування, особливо в частині здійснення ліцензування освітньої діяльності (наприклад, поширення інформації про результати здійснення самоаналізу, технічного обладнання аудиторій та навчальних (тренінгових) центрів та ін.).

До сфери міжнародно-правового регулювання діяльності вищих військових навчальних закладів, в першу чергу, необхідно віднести положення Наказу МОУ «Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України» від 15 грудня 2017 року № 665, відповідно до якого у рамках міжнародного співробітництва на орган воєнно-політичного співробітництва покладається відповідальність за організацію та координацію виконання таких завдань:

- сприяння розвитку системи військової освіти та науки відповідно до стандартів НАТО;
- організація залучення країн-партнерів до співпраці у галузі військової освіти, вивчення можливостей і умов надання освітянських послуг

військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил;

- організація підготовки (навчання) представників іноземних держав в Україні [3].

Сучасний етап розбудови вищої військової освіти також пов'язаний з реалізацією положень Програми НАТО «Удосконалення військової освіти» (DEEP). У рамках реалізації Програми НАТО DEEP представники Міністерства оборони України та ЗС України у 2021 році взяли участь у робочих засіданнях з питань підготовки військ, 17 - тактичного планування (18.03.2021 р.), 22 - оперативного планування (25.03.2021 р.), 29 - 30.03.2021 [4].

Програма удосконалення військової освіти (DEEP) - це засіб реформування, що надає спеціальну практичну підтримку окремим країнам у розвитку та реформуванні їхніх військових освітніх закладів [5].

Таким чином, вбудованість військових вузів в новий тип освітньої системи ставить перед ними завдання забезпечення гнучкого, індивідуалізованого підходу, що забезпечить безперервність освіти людини протягом всього його життя.

Динаміка і темпи адаптації військових вузів до ринкових відносин залежать від вдосконалення правового статусу військового вузу і встановлення належного співвідношення масштабів їх освітньої діяльності з іншими службовими функціями і завданнями, тобто від досягнення ними правильного балансу між загальною та спеціальною цивільною правоздатністю.

Зазначена суперечливість проблем правового стану вищого військового навчального закладу в сучасній системі освіти обумовлені низкою причин, серед яких необхідно виділити наступні:

а) неоднорідність векторів соціальної спрямованості даних вузів, їх залученість одночасно в систему різних груп суспільних відносин: освітніх, правоохоронних, військових, соціальних, управлінських, трудових, господарсько-економічних та інших, які регулюються різними специфічними методами правового впливу;

б) незавершеність процесу оновлення і реформування реального змісту цих відносин та їх правового регулювання;

в) складність освітніх відносин, що не мають універсального підходу до правового регулювання і важко піддаються адаптації до ринкових механізмів. Їх неможливо впорядкувати інструментами лише цивільної правосуб'єктності вузу, шляхом наділення його статусом юридичної особи;

г) складності, пов'язані зі станом державного фінансування установ і організацій військового освітнього комплексу;

д) необхідність створення єдиного, цілісного механізму правового регулювання на базі вже сформованих і ефективно діючих правових інститутів освітнього законодавства та забезпечення повного і системного регулювання

відносин у сфері освіти.

Для створення у сфері освіти органічної, несуперечливої, ефективно діючої системи норм права необхідно завершити процес вдосконалення правового регулювання освітніх відносин у відповідності до новітніх умов та безпекових викликів.

Водночас, військові вузи, як освітні установи, за своїм правовим положенням «виводяться» за рамки відомчого підпорядкування. Їх права і обов'язки, а також відповідальність вирівнюються по загальним, єдиним для всіх вузів країни критеріям і стандартам.

Залишаючись установою силового (правоохоронного) спрямування, вищий професійний заклад освіти в силу специфіки кадрів, підготовку яких він здійснює, наділений ознаками спеціальної структури (є військовою частиною) з усіма відповідними наслідками, що стосуються, як організаційних так і трудових, соціальних та інших правовідносин. У цій своїй якості військовий вуз повинен мати певні соціальні «привілеї» в порівнянні з іншими вузами і додаткові обов'язки, які мають знаходити своє відображення у законодавчих та підзаконних відомчих нормативних актах.

У міру наповнення новим демократичним змістом компетенція військових вузів, як суб'єктів освітньої діяльності, розширюється, а так само розширюється і їхня цивільна правосуб'єктність щодо всього спектру правових зв'язків.

Аналіз нормативно-правового забезпечення регулювання управління системою вищої військової освіти в Україні демонструє недостатність відображення положень щодо державного управління здобуття вищої військової освіти у документах стратегічного рівня, зокрема у Стратегії військової безпеки України [6] та Стратегії Національної безпеки України [7].

Так, Указ Президента України 25 березня 2021 року № 121/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» [6] передбачає лише наступні положення щодо регулювання управління системою вищої військової освіти в Україні: зміцнення кадрового потенціалу Збройних Сил України та інших складових сил оборони, що ґрунтуються на знаннях, уміннях, цінностях, досвіді, доброчесності, а також дотримання гендерної рівності, формування нового стилю військового лідерства та трансформація професійної культури на основі євроатлантичних принципів через розвиток систем військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони, запровадження освітньо-професійних програм підготовки офіцерського, сержантського та старшинського складу з використанням досвіду бойових дій, методики підготовки, принципів і стандартів НАТО та одночасний розвиток системи воєнної науки, спрямованої на вирішення теоретичних і практичних завдань забезпечення всеохоплюючої

оборони України, розроблення новітніх систем озброєння, військової та спеціальної техніки.

Так само щодо п. 60 Указу Президента України 14 вересня 2020 року № 392/2020 р. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» передбачає, що Україна зміцнить бойовий потенціал Збройних Сил України, інших органів сил оборони шляхом: підвищення якості та інтенсивності підготовки військ (сил) та трансформації професійної культури на основі доктринальних підходів і принципів командування й контролю, підготовки, освіти НАТО.

Окремо наголосимо, що сьогодні у «правовому» полі абсолютно відсутні нормативні принципи здійснення наукових розробок у військовій сфері та дотримання безпеки в процесі їх провадження. Законодавча система України не містить вказівок на певні обмеження у процесі провадження наукових досліджень (крім випадків, окреслених кримінальним законодавством: незаконне проведення дослідів над людиною (ст.142 КК України). Так, у базовому законодавчому акті, що регулює проведення наукових та науково-технічних досліджень – Законі України "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 1 грудня 1998 року взагалі не вказані принципи такої діяльності. Мова йде лише про принципи державного управління у цій сфері та про цілі й напрями державної політики в науковій і науково-технічній діяльності. Серед таких принципів ст.31 Закону зазначає забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості. Єдиним "натяком" на певні межі здійснення наукових та науково-технічних досліджень є принцип державного управління у цій сфері, що повинен забезпечити органічну єдність науково-технічного, економічного, соціального та духовного розвитку суспільства (ч.1 ст.32 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність").

Цікавим є також те, що навіть у пропозиціях науковців щодо змісту та структури проектів законодавчих актів, що регламентують сферу діяльності, пов'язану з науковими дослідженнями (наприклад, проект Закону України "Про науку"), відсутні вказівки на можливість регулювання свободи наукової творчості [8].

Окремі обмеження свободи наукової творчості можливо побачити на прикладі заборон розробки (наголошуємо, що саме розробки, а не лише використання) окремих видів озброєнь. До базових документів у цій сфері відносяться: Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про її знищення від 10 квітня 1972 року та Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 року, ратифікована Україною 16 жовтня 1998 року.

На сьогодні у законодавчій системі є посилення на кримінальну відповідальність за розроблення зброї масового знищення. Склад злочину охоплює діяння, пов'язані з розробкою, виробництвом, зберіганням, збутом, транспортуванням зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст.440 КК України). За вчинення цього злочину, віднесеного до тяжких, передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до десяти років.

Висновки. Підсумовуючи, зауважимо, що свобода наукової та науково-технічної творчості, очевидно, не є абсолютною, творчий процес у військовій сфері може підлягати певним обмеженням, основою яких є або критерії законності (слідування міжнародним зобов'язанням), "моральної доцільності" або "безпечності результатів наукової діяльності". При цьому, у тандемі теорія та практична перевірка наукового дослідження, а особливо суто військового або «подвійного» призначення, панівною є виключно практично-прикладна цінність результатів дослідження (можливість його використанні відповідно до вимог оборонної доктрини України).

Також, вимагає свого нормативно-правового закріплення у законодавчих актах система правових засад (принципів) здійснення управління системою вищої військової освіти в Україні. Такі принципи мають знаходити своє закріплення, як у Стратегії воєнної безпеки України так у діючому законодавстві про освіту. До числа таких засад вищої військової освіти ми пропонуємо віднести:

- задоволення потреби військового спеціаліста, як особистості в інтелектуальному, культурному і моральному розвитку, отримання вищої освіти та кваліфікації відповідно до встановлених освітніх стандартів;
- задоволення потреб військових частин України в кваліфікованих фахівцях з вищою освітою та науково-педагогічних кадрах, вищої кваліфікації для системи професійної підготовки кадрів;
- організація і проведення фундаментальних, пошукових і прикладних наукових досліджень та інших науково-технічних, дослідно-конструкторських робіт за основними напрямками діяльності органів Збройних Сил України, в тому числі з проблем освіти;
- ефективна перепідготовка та підвищення кваліфікації викладачів і фахівців органів Збройних Сил України;
- використання передового досвіду та стандартів країн НАТО з одночасним збереженням кращих традицій вітчизняної військової школи;
- поступове відокремлення суто військової освіти від цивільної з поширенням у цивільних навчальних закладах освітніх програм «подвійного» призначення з одночасним запровадженням для їх студентів можливості військової підготовки

як офіцерів «запасу».

- поширення правових, гуманітарних та технічних знань серед особового складу військових частин України, підвищення його загальноосвітнього і культурного рівня.

Література:

1. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 467 Про затвердження Положення про вищі військові навчальні заклади. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF#Text>
3. Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України: Наказ МОУ Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30113>
4. Зінчук І. Як реалізується програма НАТО удосконалення військової освіти в Україні. URL: <https://www.armyfm.com.ua/yak-realizovuyetsya-programa-nato-udoskonalennya-vijskovoї-osviti-v-ukraini/>
5. Програма НАТО з удосконалення військової освіти (DEEP) підтримує дистанційне навчання у відповідь на пандемію COVID-19. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_179723.htm?selectedLocale=uk
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України": Указ Президента України 25 березня 2021 року № 121/2021 Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" : Указ Президента України 14 вересня 2020 року № 392/2020 р. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>
8. Шемчушенко Ю.С. Концептуальні засади Закону України "Про науку" Юридичний вісник України. 1996. №29. С.21.

References:

1. *Pro viiskovyi obov'iazok i viiskovu sluzhbu* [On military duty and military service]: Zakon Ukrainy vid 25 bereznia 1992 roku № 2232-XII [Law of Ukraine of March 25, 1992 № 2232-XII]. Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy» [Verkhovna Rada of Ukraine. Base "Legislation of Ukraine"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 travnia 2021 r. № 467 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of May 12, 2021 № 467] «*Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyshchi viiskovi navchalni zaklady*» [On approval of the Regulations on higher military educational institutions]. Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy» [Verkhovna Rada of Ukraine. Base "Legislation of Ukraine"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF#Text>
3. *Pro zdiisnennia mizhnarodnoho spivrobitnytstva Ministerstvom oborony Ukrainy ta Zbroinyi Sylamy Ukrainy* [On the implementation of international cooperation by the Ministry of

Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine]: Nakaz MOU Pro zdiisnennia mizhnarodnoho spivrobitnytstva Ministerstvom oborony Ukrainy ta Zbroinymy Sylamy Ukrainy [Order of the Ministry of Defense On the implementation of international cooperation by the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy» [Verkhovna Rada of Ukraine. Base "Legislation of Ukraine"]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30113>

4. Zinchuk I. *Yak realizuietsia prohrama NATO udoskonalennia viiskovoi osvity v Ukraini* [How is NATO's program to improve military education in Ukraine implemented?]. URL: <https://www.armyfm.com.ua/yak-realizovuyetsya-programa-nato-udoskonalennya-vijskovoi-osviti-v-ukraini/>

5. *Prohrama NATO z udoskonalennia viiskovoi osvity (DEEP) pidtrymuie dystantsiine navchannia u vidpovid na pandemiiu COVID-19* [NATO's Military Education Improvement Program (DEEP) supports distance learning in response to the COVID-19 pandemic]. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_179723.htm?selectedLocale=uk

6. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku "Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy"* [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 25, 2021 "On the Strategy of Military Security of Ukraine"]: Ukaz Prezydenta Ukrainy 25 bereznia 2021 roku № 121/2021 [Decree of the President of Ukraine of March 25, 2021 № 121/2021] Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy» [Verkhovna Rada of Ukraine. Base "Legislation of Ukraine"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

7. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy"* [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine"]: Ukaz Prezydenta Ukrainy 14 veresnia 2020 roku № 392/2020 r. [Decree of the President of Ukraine of September 14, 2020 № 392/2020]. Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy» [Verkhovna Rada of Ukraine. Base "Legislation of Ukraine"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>

8. Shemchushenko Yu.S. (1996). *Kontseptualni zasady Zakonu Ukrainy "Pro nauku"* Yurydychnyi visnyk Ukrainy [Conceptual principles of the Law of Ukraine "On Science" Legal Bulletin of Ukraine]. 1996. №29. S.21.